

C-230/24. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2024. március 26.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Juzgado de Primera Instancia n.º 8 de A Coruña

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2024. március 12.

Felperes:

MF

Alperes:

Banco Santander, S. A.

Az alapügy tárgya

A tisztességtelen kikötés alapján a bank számára jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítésének követelésére irányuló, fogyasztó által benyújtott kereset

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Előzetes döntéshozatal – Fogyasztóvédelem – 93/13/EGK irányelv – 6. és 7. cikk – A fogyasztókkal kötött szerződések – Tisztességtelen szerződési feltételek – Olyan szerződési feltétel, amely értelmében a jelzálogjog bejegyzésével kapcsolatos valamennyi költség a hitelfelvevőt terheli – Az említett szerződési feltételek semmisségének megállapításához fűződő joghatások – Az egyenértékűség elve – A semmisség megállapítására irányuló kereset elvülhetetlen jellegének elismerésével párhuzamosan az e feltétel alapján jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése iránti kereset benyújtásának határidőhöz kötésére vonatkozó lehetőség

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

Ellentétes-e az 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelvvel, valamint az egyenértékűség elvével a tisztességtelen jelleg miatti semmisségnek a visszaszolgáltatás joghatásaitól való elválasztására vonatkozó lehetőség alkalmazása, azáltal, hogy a semmisség elévülése továbbra is kizárt, míg a visszaszolgáltatásra irányuló kereset elévülhet, ha a spanyol belső jogban nincs olyan szabály vagy ítélkezési gyakorlat, amely e megoldást más jogviszonyokra alkalmazná?

Az uniós jog hivatkozott rendelkezései

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i **93/13/EGK tanácsi irányelv** (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás: 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.)

3. cikk, (1) bekezdés: „Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.”

4. cikk, (1) bekezdés: „A 7. cikk sérelme nélkül, egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ. [Helyesen: A 7. cikk sérelme nélkül valamely szerződési feltétel tisztességtelen voltát a szerződés tárgyát képező áruk vagy szolgáltatások természetének figyelembevételével kell megítélni, tekintettel – a szerződéskötés időpontjára vonatkoztatva – a szerződéskötést kísérő valamennyi körülményre, valamint e szerződés vagy más olyan szerződés összes többi feltételére, amelytől e szerződés függ.]”

6. cikk, (1) bekezdés: „A **tagállamok** előírják, hogy **fogyasztókkal** kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, [...]”

7. cikk, (1) bekezdés: „A **tagállamok** a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.”

A **Bíróság** az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásában említett **ítéletei**.

A nemzeti jog hivatkozott rendelkezései

A) A tisztességtelen kikötések hatástalanságáról

A 2007. november 16-i Real **Decreto Legislativo** 1/2007 (1/2007. sz. királyi **törvényerejű rendelet**) által jóváhagyott texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (a fogyasztók és felhasználók védelméről szóló általános törvény és egyéb kapcsolódó törvények; a továbbiakban: TRLGDCU) **82. cikke** így rendelkezik:

„1. Tisztességtelen feltételnek minősül minden olyan, egyedileg meg nem tárgyalt rendelkezés és minden olyan, kifejezetten jóvá nem hagyott gyakorlat, amely a jóhiszeműség követelményével szemben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó, illetve a felhasználó sérelmére.

[...]

3. Valamely feltétel tisztességtelen jellegét a szerződés tárgyát képező áruk vagy szolgáltatások jellegének figyelembevételével kell megítélni, tekintettel a szerződés megkötésének időpontjában fennálló összes körülményre, valamint a szerződés minden egyéb feltételére, illetve olyan más szerződés feltételeire is, amelytől e szerződés függ.

4. A fenti bekezdésekben foglaltaktól függetlenül a 85-90. cikkben megállapítottak szerint minden esetben tisztességtelennek tekinthető az a feltétel, amelynek hatása:

- a) a szerződésnek az eladó vagy szolgáltató szándékától való függővé tétele,
- b) a fogyasztó és a felhasználó jogainak korlátozása,
- c) a szerződésben a kölcsönösség hiányának létrehozása,
- d) a fogyasztó és a felhasználó terhére aránytalan garanciák előírása vagy a bizonyítási teher jogtalan rájuk hárítása,
- e) a szerződés teljesítésével és végrehajtásával kapcsolatosan aránytalan jelleg, vagy
- f) az alkalmazandó hatásköri/illetékességi szabályokba és jogba ütköző jelleg.”

A TRLGDCU **83. cikke** kimondja:

„A tisztességtelen feltételek *ipso iure* semmissek, és azok nem tekinthetők a szerződés részének. [...]”

A spanyol **Código Civil** (polgári törvénykönyv) **6. cikkének 3. bekezdése** szerint:

„A kötelező érvényű és tiltó szabályokat sértő cselekmények *ipso iure* semmisek, hacsak e szabályok másként nem szankcionálják a megsértésüket.”

A spanyol **polgári törvénykönyv 1303. cikke** szerint:

„Ha valamely szerződésben kikötött kötelezettséget semmisnek nyilvánítanak, a szerződő feleknek kölcsönösen vissza kell téríteniük a szerződés tárgyát képező dolgokat, azok gyümölcseit és az e dolgokért fizetett ellenértéket a kamatokkal együtt [...]”

E szabály és az egybehangzó rendelkezések a megtámadhatóságot, illetve a relatív semmisséget szabályozzák, ugyanakkor az ítélkezési gyakorlat e rendelkezéseket a juttatások visszaszolgáltatása tekintetében az abszolút, radikális vagy *ipso iure* semmisségre is alkalmazza mind a szerződés, mind egyes feltételei tekintetében.

B) A keresetek elévüléséről

A spanyol **polgári törvénykönyv** a szerződéskötéskor hatályos változatában az **1964. cikk 2. bekezdése** szerint:

„A jelzálogjog érvényesítése iránti kereset elévülése 20 év, a külön meghatározott elévülési idővel nem rendelkező személyes keresetek elévülése 15 év.”

E törvénykönyv 1964. cikkének 2. bekezdése a 2015. október 5-i **Ley 42/2015** (42/2015. sz. törvény) **szerinti változatában** kimondja:

„A külön meghatározott elévülési idővel nem rendelkező személyes keresetek elévülési ideje a kötelezettség érvényesíthetőségének időpontjától számított 5 év [...]”

A **42/2015. sz. törvény ötödik átmeneti rendelkezése** előírja:

„A már fennálló jogviszonyokra alkalmazandó elévülési rendszer.

A külön meghatározott elévülési idővel nem rendelkező és az e törvény hatálybalépése előtt keletkezett személyes követelések elévülésére a polgári törvénykönyv 1939. cikkének rendelkezései irányadók.”

A **polgári törvénykönyv 1939. cikke** kimondja:

„Az e törvénykönyv közzététele előtt megkezdett elévülésre a korábbi törvények irányadók; ha azonban a törvénykönyv hatálybalépésétől kezdve az általa megszabott elévülési idő teljes egészében eltelt, ez utóbbi az irányadó, még akkor is, ha az említett korábbi törvények hosszabb határidőt írnak elő.”

A **Tribunal Supremo** (legfelsőbb bíróság) az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásában említett **ítéletei és az azokban hivatkozott rendelkezések**.

Az ügy tényállása és az alapügy rövid ismertetése

- 1 2009. január 19-én a felperes fogyasztóként kölcsönszerződést kötött a Banco Santander, S. A.-val, amelynek ötödik szerződési feltétele a következőképpen szól:

„A hitelfelvevőt terhelő költségek és kötelezettségek.

5.1. A hitelfelvevő viseli a következő költségeket:

5.1.1. Az ügylet előkészítő költségei: A kölcsönt kérelmező viseli az e szakaszban felmerülő költségeket abban az esetben is, ha a kölcsön felvételére végül nem kerül sor.

* Az ingatlan értékbecslésének költségei.

* Az ingatlan ingatlan-nyilvántartási helyzetének ellenőrzéséhez kapcsolódó költségek.

5.1.2. A jelen szerződésből, a szerződésnek a földhivatali nyilvántartásba való bejegyzéséből és a Bank részére az első példány kiállításából eredő költségek és díjak, valamint a szerződés módosításából és megszüntetéséből eredő költségek és díjak, továbbá adott esetben az épületek és építmények földhivatali nyilvántartásba való bejegyzéséből eredő költségek és díjak, a **MÁSODIK** pontnak megfelelően [...]”

- 2 A fogyasztó 2023. február 27-én keresetet nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz az ötödik szerződési feltétel abszolút semmisségének megállapítása iránt, és a semmisség következményeként a közjegyzői díjak címén kifizetett költségek ½ része, az ingatlan-nyilvántartási díjak címén kifizetett valamennyi költség, továbbá az ezen összegek után járó törvényes kamatok visszatérítése iránt.

Az alapeljárás feleinek lényeges érvei

- 3 A bank azt állítja, hogy a polgári törvénykönyv 1964. cikkének 2. bekezdése és a 42/2015. sz. törvénnyel létrehozott átmeneti rendszer alapján a visszatérítés iránti kereset a felperes által követelt összegek tekintetében elévült.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem rövid indokolása

- 4 A előterjesztő bíróságnak kétségei merültek fel azzal kapcsolatban, hogy az uniós jog megengedi-e, hogy míg a tisztességtelen kikötés semmisségének

megállapítására irányuló kereset nem évül el, addig az e feltétel alapján jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése iránti igény elévüljön. Konkrétan a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint a rendszerek ilyen szétválasztása, illetve különbözősége ellentétes az egyenértékűség elvével.

Kiindulópont: megjegyzés a Bíróság 2020. július 16-i Caixaban[k] ítéletéhez (C-224/19)

- 5 Az előterjesztő bíróság a [C-224/19.sz. ügyben] előzetes döntéshozatalra terjesztett (13) kérdés elemzésére összpontosít, amelynek tárgya a tisztességtelen szerződési feltétel semmissége joghatásainak elévülési idő megállapítása révén történő korlátozása, és amelyben az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal nem ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a tisztességtelen szerződési feltétel semmisségének megállapításához fűződő restitutív joghatások érvényesítése iránti keresetindítás elévülési időhöz van kötve, noha a nemzeti jogszabályok értelmében a tisztességtelen szerződési feltétel abszolút semmisségének megállapítása iránti kereset nincs elévülési időhöz kötve.
- 6 Az említett ítélet 81. pontja kimondja, hogy az irányelv által a fogyasztóknak biztosított védelemmel ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely megtiltja a nemzeti bíróságnak, hogy valamely jogvesztő határidő lejártá után megállapítsa az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben foglalt feltétel tisztességtelen jellegét (2022. november 21-i Cofidis ítélet, C-473/00, EU:C:2022:705, 38. pont). A kérdést előterjesztő bíróság szerint a Bíróság rámutat, hogy a 93/13 irányelvvvel ellentétes, ha a feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása elévülési időhöz kötött. A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy e kritérium fordul elő a spanyol szabályozásban és ítélkezési gyakorlatban is, amelyek szerint a kötelező érvényű szabályok megsértése miatti **abszolút, radikális vagy ipso iure semmisség** főszabály szerint **nem kötött semmilyen határidőhöz**. Ennek megállapítását követően a kérdés az, hogy mivel a tisztességtelen jelleg miatti semmisség megállapítása nem évül el, ugyanez elmondható-e a semmisségből eredő visszaszolgáltatás joghatásairól, illetve konkrétan, hogy az e joghatásokat határidőhöz kötő nemzeti szabályozás vagy ítélkezési gyakorlat összhangban van-e az irányelvvvel.
- 7 Ugyanakkor az említett ítélet 82. pontja azon állítással árnyalja e megközelítést, miszerint a Bíróság már elismerte, hogy **a fogyasztóvédelem nem abszolút jellegű** (2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 68. pont), és hogy a jogbiztonság érdekében **az észszerű mértékben meghatározott jogvesztő jellegű keresetindítási határidők kitűzése összeegyeztethető** az uniós joggal (2009. október 6-i Asturcom Telecomunicaciones ítélet, C-40/08, EU:C:2009:615, 41. pont; 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 69. pont). A kérdést előterjesztő bíróság e

ponthoz megjegyzést fűzve rámutat, hogy a Bíróság a feltétel radikális semmissége és annak joghatásai közötti lehetséges szétválasztást sugallja.

- 8 Ezen ítélet 83. pontja kimondja, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében és 7. cikkének (1) bekezdésében előírt fogyasztóvédelem végrehajtásának részletes szabályai a tagállamok **eljárési autonómiájának** elve alapján azok belső jogrendjébe tartoznak. E szabályok azonban nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint a hasonló, belső jellegű esetekre vonatkozó szabályok (**egyenértékűség elve**), és nem tehetik a gyakorlatban lehetetlenné vagy rendkívül nehézé a közösségi jogrend által biztosított jogok gyakorlását (**tényleges érvényesülés elve**) (lásd ebben az értelemben többek között: 2006. október 26-i Mostaza Claro ítélet, C-168/05, EU:C:2006:675, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). A kérdést előterjesztő bíróság e ponttal kapcsolatban rámutat arra, hogy bár a belső jog szempontjából az elévülési idő, illetve a jogvesztő határidő önmagában véve nem minősül eljárási szabálynak, hanem anyagi jogi vagy anyagi jogi szabály, mégis az eljárási autonómia körébe tartozhat, mivel az uniós jog valamely szabálya tekintetében a tagállam általi végrehajtás vagy átültetés módja.
- 9 Az említett ítélet 84. pontjában a Bíróság megállapítása szerint ebből következik, hogy az uniós joggal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely – miközben előírja, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő tisztességtelen kikötés **semmisségének megállapítása iránti kereset nem évül el** – az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartása mellett **az e megállapításhoz fűződő restitutív joghatások érvényesítése iránti keresetindítást elévülési időhöz köti**. A kérdést előterjesztő bíróság e ponthoz fűzött megjegyzése szerint előfordulhat, hogy a semmisség megállapítása iránti kereset sikeres, mivel időben nem korlátozott, míg e semmisség megállapításának joghatásait az elévülés korlátozza, és a bíróság véleménye szerint e kimenetel a fogyasztókra nézve hátrányosnak mutatkozik.
- 10 A kérdést előterjesztő bíróság idézi és megjegyzést fűz az említett ítéletben **a tényleges érvényesülés elvének** szentelt 85-92. ponthoz, amelyben megállapítást nyer, hogy ezen elv tiszteletben tartásának megvizsgálásához figyelembe kell venni a nemzeti jog olyan elveit, mint a jogbiztonság elve, ami megkövetelheti a **visszaszolgáltatás** iránti kereset elévülési időhöz kötését. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés azonban nem ezen elvet, hanem az egyenértékűség elvét érinti.
- 11 Az említett ítélet 86. pontja szerint az alapügyben a kérdés az, hogy a jelzálogkölcson-szerződés tisztességtelen szerződési feltétele semmisségének megállapításához fűződő restitutív joghatások érvényesítése iránti keresetre alkalmazható-e a polgári törvénykönyv 1964. cikkének 2. bekezdésében előírt **ötéves elévülési idő**. Ezen ítélet 87. pontja szerint, mivel a Bíróság az ítélkezési gyakorlatában a hároméves elévülési időt (2010. április 15-i Barth ítélet, C-542/08, EU:C:2010:193, 28. pont), illetve a kétéves elévülési időt (2011. december 15-i Banca Antoniana Popolare Veneta ítélet, C-427/10,

EU:C:2011:844, 25. pont) **a tényleges érvényesülés elvével** összeegyeztethetőnek tekintette, meg kell állapítani, hogy a tisztességtelen szerződési feltétel semmisségének megállapításához fűződő restitutív joghatások érvényesítése iránti keresetre alkalmazandó **ötéves elévülési idő** – főszabály szerint és a jelen ítélet 85. pontjában említett elemeknek a kérdést előterjesztő bíróság általi vizsgálatára is figyelemmel – gyakorlatilag **nem teszi lehetővé vagy rendkívül nehezé a 93/13 irányelvben biztosított jogok gyakorlását**. A kérdést előterjesztő bíróság e pontot úgy értelmezi, hogy a restitutív kereset benyújtására még akkor is meghatározható ötéves elévülési idő, ha a tisztességtelen kikötés semmisségének megállapítása iránti kereset nem évül el.

- 12 A kérdést előterjesztő bíróság ezt követően elemzi az említett 87. pontban hivatkozott két ítéletet. A **2010. április 15-i Barth ítélet (C-542/08)** tárgyát a migráns munkavállaló által meghatározott időn át nyújtott szolgáltatásokért a szolgálati idő alapján járó különleges pótlék megszerzésére irányuló kereset képezte, és ezen ítélet kimondta, hogy az ilyen kereset elévülési időhöz köthető (és három év kikötése megfelelőnek tekinthető). Ez az eset eltér a 2020. július 16-i Caixaban[k] ítéletben (C-224/19) elemzett esettől, amely ítélet kiállt amellett, hogy a fogyasztóval kötött szerződésben foglalt feltétel abszolút semmisségének joghatásai elévülhetnek, viszont maga a semmisség soha. Így a kérdést előterjesztő bíróság szerint a Barth ügyben (C-542/08) **nem került sor a jogosultság elismerésének és az elismerés joghatásainak** (nevezetesen a jogosultat megillető juttatás kifizetésének) **szétválasztására**, csupán megállapítást nyert, hogy az Ausztriában a szolgálati idő alapján járó pótlék érvényesítéséről szóló nyilatkozat megtételére vonatkozó hároméves elévülési idő olyan észszerű határidő, amely nem ellentétes a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i 162/1968[EGK] tanácsi rendelet 7. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben a tényleges érvényesülés elvével.
- 13 A **2011. december 15-i Banca Antoniana Popolare Veneta ítélet (C-427/10)** tárgyát az olasz adóhatóság és a jogalap nélkül megfizetett adó visszatérítését kérő pénzügyintézet közötti jogvita képezte. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy **a tényleges érvényesülés elve eltérő határidőket tesz lehetővé az adóalany és az adóhatóság általi keresetindításra**. A kérdést előterjesztő bíróság rámutat, hogy ez az eset a 2020. július 16-i Caixaban[k] ítéletben (C-224/19) foglalthoz nem hasonlítható, mivel a tárgya más jellegű (közjogi) jogviszony (adóhatóság - adóalany).
- 14 Következésképpen, a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint a megtámadott ítélet 87. pontjában említett példák nem támasztják alá kellőképpen a Bíróság álláspontját.
- 15 Ezután a kérdést előterjesztő bíróság ugyanezen ítélet (2020. július 16-i Caixaban[k] ítélet, C-224/19) 88-92. pontjához fűz megjegyzéseket; e pontok az elévülési idő számításáról és annak kezdő időpontja meghatározásáról szólnak a tényleges érvényesülés elvének fényében. A kérdést előterjesztő bíróság kijelenti, hogy „e bíróság megközelítésének nem célja [...], hogy részletesen foglalkozzon

[...] a visszaszolgáltatás iránti kereset elévülési idejének a különböző kezdő időpontok szerinti mérföldköveivel.” Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a kérdést előterjesztő bíróság (i) megállapítása szerint a polgári törvénykönyv 1964. cikkének 2. bekezdésében szereplő „a kötelezettség érvényesíthetőségének időpontjától számított” kifejezés kizárja, hogy a kezdő időpont megegyezzen a szerződéskötés időpontjával, és e bíróság (ii) a megtámadott ítélet 90. pontja alapján fenntartja, hogy azon időpontot kell meghatározónak tekinteni, amikor a fogyasztó tudomást szerez a feltétel tisztességtelen jellegéről, például az ilyen feltétel tisztességtelenségét megállapító spanyolországi ítéletet követően.

- 16 A kérdést előterjesztő bíróság a megjegyzéseivel ellátott ítélet összefoglalásaként rámutat, hogy a **Bíróság** az elévülés lehetősége szempontjából **megengedi a szétválasztást** i) a tisztességtelen kikötések semmisségének **megállapítására irányuló kereset** (amely nem évül el) és ii) az e feltételek alapján kifizetett összegek **visszaszolgáltatására irányuló kereset között** (amely elévülhet, hacsak ez nem ellentétes a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elvével).

A semmisség és a visszaszolgáltatás szétválasztására vonatkozó nemzeti ítélkezési gyakorlat és annak az egyenértékűség elvéhez való viszonya

- 17 Gyakorta előfordul, hogy a bankok a tisztességtelen jelleg miatti semmisség megállapítására irányuló kereset benyújtásával és az azzal járó visszaszolgáltatási joghatásokkal szembesülve a polgári törvénykönyv 1301. cikke szerinti elévülésre, vagy az ugyanezen törvénykönyv 1964. cikke szerinti elévülésre hivatkoznak.
- 18 Figyelembe kell venni, hogy a jelen ügyben nem akarathibából eredő relatív semmisségről van szó, hanem valamely feltétel tisztességtelen jellegére alapított *ipso iure* semmisségről. Ezen **ipso iure semmisségre nem vonatkozik** a polgári törvénykönyv 1301. cikkében a semmisség megállapítására foglalt **határidő**, amint azt a spanyol Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) a 2017. október 16-i ítéletében a következő megállapításokkal kimondta: i) a tisztességtelen kikötés *ipso iure* semmis, ami kizárja a fogyasztó kötöttségét a tisztességtelen kikötéshez (a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése), és (ii) a fogyasztó számára nem nyújtható az *ipso iure* semmisség intézménye által biztosítottnál kisebb védelem a jogrendszer más területein, mivel az sértené az uniós jog egyenértékűségének elvét.
- 19 A kérdést előterjesztő bíróság emlékeztet arra, hogy mind a Bíróság, mind a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata következetesen **kizárja** a tisztességtelen kikötés **semmisségének megállapítása iránti keresetek elévülését**.
- 20 Ugyanakkor a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a **spanyol ítélkezési gyakorlatban nincs szétválasztás a semmisség megállapítása iránti kereset elévülésének kizárása és az ilyen megállapítás joghatásainak érvényesítésére irányuló kereset elévülése között**. Így a kérdést előterjesztő bíróság szerint az

egyenértékűség elve kizárja a tisztességtelen kikötés megsemmisítése iránti kereset (amely nem évül el) és az e feltétel alapján jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése iránti kereset (amely elévülhet) eltérő kezelését. Mivel tehát az abszolút semmisség megállapítására nem vonatkozik jogvesztő határidő, és e semmisség nem évül el, ezért annak joghatásai sem évülnek el.

21 A kérdést előterjesztő bíróság a belső jog számos hasonló helyzetére mutat rá, amelyben nincs ilyen szétválasztás, és amely meghatározó az egyenértékűség elvének alkalmazása szempontjából. Így:

- a polgári törvénykönyv 1301. és 1303. cikke a semmisség megállapítása és a visszaszolgáltatás közötti különbségtétel nélkül egységesen négyéves elévülési határidőt ír elő;
- a vagyonmegosztás iránti kereset elévülése kizárt és a megítélt vagyontárgyak átadására sem alkalmazható elévülés;
- nem évül el a telekhatár kijelölése és kitűzése iránti kereset sem;
- a válókereset nem évül el, és a válás kimondásának következményeként a házassági vagyontársaság megszüntetésére sem vonatkozik az elévülés (a polgári törvénykönyv 95. cikke);
- nem évül el az uzorakölcsönök *ipso iure* semmisségének megállapítása és az ilyen megállapításból eredő jogok gyakorlása;
- a polgári törvénykönyv 6. cikkének a kötelező érvényű vagy tiltó szabályokkal ellentétes cselekmények radikális semmisségét megállapító 3. bekezdése nem rendelkezik a semmisség és a joghatások közötti különbségtétel lehetőségéről.

22 Az ítélkezési gyakorlat területén sincs a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) részéről egyetlen olyan határozat sem, amely egyértelműen eltérő elévülési rendszert állapítana meg a semmisség és annak joghatásai tekintetében, így tehát ha a kereset nem évül el, akkor annak joghatásai sem. Más szóval megerősítést nyer a semmisség és annak joghatásai közötti felbonthatatlanság. E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság a következőkre hivatkozik:

- A **Tribunal Supremo** (legfelsőbb bíróság) **2018. szeptember 14-i 491/2018. sz. ítélete**, amely kizárja a kár elévülési idejének szétválasztását a kárt előidéző jogsértéstől, amikor kimondja, hogy a kérdés annak meghatározása, hogy a Ley de Propiedad Horizontal (társasházi lakástulajdonról szóló törvény; LPH) 10. cikkének 1. bekezdésében előírt állagmegóvási kötelezettség megsértésével okozott károk megtérítésére az egyéves elévülési idő vonatkozik-e – mivel szerződésen kívüli felelősségről van szó –, vagy a tizenöt éves általános elévülési idő – ami jelenleg öt év –, mivel a polgári törvénykönyv 1964. cikkének rendelkezései alá tartozó, külön meghatározott elévülési idő nélküli személyes keresetről van szó. A megtámadott ítéletben képviselt álláspont szerint az LPH 10. cikke

1. bekezdésében foglalt állagmegóvási kötelezettség teljesítésére irányuló igényre a személyes keresetek általános elévülési ideje vonatkozik, ám az e kötelezettség elmulasztásával okozott károk megtérítésére irányuló igény a szerződésen kívüli felelősségre vonatkozó egyéves elévülési idő hatálya alá tartozik. Szem előtt kell azonban tartani, hogy a kártérítési igény azon a nem vitatott állításon alapul, hogy az okozott kár éppen az LPH 10. cikke által a tulajdonosok közösségére rótt azon jogi kötelezettség megszegéséből ered, hogy a közös tulajdonba tartozó részek fenntartásához és megóvásához szükséges munkálatokat úgy kell elvégezni, hogy azok ne okozzanak kárt más közös vagy magántulajdonban. **A jogi kötelezettségek teljesítésének követelésére vonatkozó elévülési idő nem választható el az ilyen nemteljesítésből eredő károk érvényesítésére irányuló keresetre vonatkozó elévülési időtől;**

- A **Tribunal Supremo** (legfelsőbb bíróság) **2013. március 25-i 178/2013. sz. ítélete** az egyik fél azon felvetését elemezte, miszerint bár a színlelt jogügyletet megállapító kereset nem évül el, az ezen keresettel együtt a semmis szerződésben szereplő vagyontárgyak tekintetében a szerződés megkötése előtti állapot helyreállítására indított kereset viszont igen. A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) elutasítja e felvetést annak kimondásával, hogy amennyiben a színlelt megállapodásból eredő tulajdonjog fiktív, **a vagyontárgyak visszaszolgáltatására az elévülést kizáró ugyanazon rendszer vonatkozik, mint a színlelt jognyilatkozatra**, mivel a semmiből nem származik semmi – „*ex nihilo nihil*” –.
- 23 A kérdést előterjesztő bíróság elismeri, hogy a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) hozott két olyan ítéletet, amelyek látszólag a joghatások esetleges szétválasztását érvényesítik, bár a 2010. december 30-i 747/2010. sz. ítélet egyedi esetet elemez (a „Havana Club” védjegy ügye) és egyetlen határozatról van szó, az 1964. február 27-i ítéletben pedig csak melleleg kerül szóba, mivel a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) abból indul ki, hogy az ügyben megtámadhatóságról és nem abszolút semmisségről van szó. A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) 2021. július 22-i végzésével olyan értelmű kérdést terjesztett elő előzetes döntéshozatalra, amiből arra lehet következtetni, hogy az adott ügyben a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) a szétválasztás mellett döntene, noha ilyen lehetőség még nem merült fel.

A kérdést előterjesztő bíróság záró megjegyzései

- 24 A fent említett szétválasztás elfogadása olyan abszurd helyzethez vezetne, amelyben **az abszolút semmisség nem jár semmilyen joghatással**, hiszen még a semmisség megállapítása esetén sem kerülhet sor a juttatások visszaszolgáltatására, ha a visszaszolgáltatás iránti kereset elévültnek minősül.
- 25 Ezen túlmenően e szétválasztás meghíúsítaná a Bíróság ítélkezési gyakorlatában (például a 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo ítéletében [C-154/15]) kimondott elrettentő hatást, mivel az eladó vagy szolgáltató hajlamos lenne az

ilyen tisztességtelen kikötéseket szerződésbe foglalni abban a reményben, hogy még ha azokat semmisnek is nyilvánítják, nem okoznának számára kárt, hiszen a fogyasztó nem követelheti vissza a jogalap nélkül kifizetett összegeket. Az elrettentő hatás és a tisztességtelen kikötések alkalmazásának megakadályozására irányuló cél megköveteli, hogy a semmisség és az azzal járó, a visszaszolgáltatásra irányuló joghatások kizárás nélkül bármikor érvényesíthetők legyenek.

- 26 **A szétválasztási tézis az abszurditáshoz közelítő helyzeteket eredményezne.** Ugyanis ha például akarathiba miatti semmisség esetén a semmisség megállapítása iránti keresetre négyéves elévülési idő (a polgári törvénykönyv 1301. cikke), a polgári törvénykönyv 1303. cikkében foglalt visszaszolgáltatásra pedig ötéves elévülési idő (a polgári törvénykönyv 1964. cikke) lenne alkalmazandó, olyan helyzet áll elő, amelyben a semmisség megállapítására irányuló kereset már elévült, a visszaszolgáltatást célzó kereset azonban még nem, ám ez utóbbi kereset az előfeltétele (a semmisség megállapítása) hiányában nem járhat eredménnyel. Az ilyen helyzet ellentmondásosságát mutató további érv, hogy azokban az esetekben, amikor mindkét fél (például a bank és a fogyasztó) köteles a visszaszolgáltatásra, mindegyikük megtérítési igényére vonatkozik az elévülés, ami esetleg eltérő eredményre vezet.
- 27 Amint arra a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) 2015. március 25-i ítélete emlékeztet, a polgári jog területén **a semmisség „megkívánja a joghatásainak megsemmisítését és nyomainak eltörlését, mintha azok nem is léteztek volna, ezáltal kizárva, hogy azokból joghatások származzanak, a *quod nullum est, nullum producit effectum* klasszikus szabálya szerint.** Ám ha a visszaszolgáltatás joghatásainak elévülése elfogadott, az (*ipso iure*, abszolút, radikális, elévülhetetlen, orvosolhatatlan, menthetetlen, illetve helyreállíthatatlan) semmisség az elévülés következtében bizony joghatásokat eredményez, és így ellentétbe kerül az említett klasszikus szabállyal. A semmisség olyan mértékben összefonódik a joghatásaival, hogy a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) megítélése szerint még csak kérni sem kell a joghatásait, mivel azok automatikusan keletkeznek, hiszen a juttatások visszaszolgáltatása a semmisség *ex lege* joghatása (a Tribunal Supremo [legfelsőbb bíróság] 2019. október 10-i 537/2019. sz. ítélete, pontosan a tisztességtelen jelleg miatti semmisségről, valamint a 2016. november 30-i 716/2016. sz., illetve a 2015. március 10-i 102/2015. sz. ítélete).
- 28 Ha a cél a fogyasztóvédelem és a jogbiztonság elve közötti összhang megteremtése, a semmisség tekintetében észszerű jogvesztő, illetve elévülési határidőt kell megállapítani, a semmisség és annak joghatásai közötti különbségtétel pedig jogi ügyeskedés.